EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 19. 6. 2024
COM(2024) 615 final

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY,

k hospodárskej, sociálnej, štrukturálnej a rozpočtovej politike a politike zamestnanosti Litvy

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY,

k hospodárskej, sociálnej, štrukturálnej a rozpočtovej politike a politike zamestnanosti Litvy

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1263 z 29. apríla 2024 o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97[1], a najmä na jeho článok 3 ods. 3,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

(1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241[2], ktorým sa zriadil Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, nadobudlo účinnosť 19. februára 2021. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje členským štátom finančnú podporu na vykonávanie reforiem a investícií, pričom so sebou prináša fiškálny impulz financovaný Európskou úniou. V súlade s prioritami európskeho semestra pomáha dosiahnuť hospodársku a sociálnu obnovu a vykonávanie udržateľných reforiem a investícií, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu a posilniť odolnosť hospodárstiev členských štátov. Zároveň pomáha posilňovať verejné financie a podporovať rast a tvorbu pracovných miest v strednodobom a dlhodobom horizonte, posilňovať územnú súdržnosť v rámci EÚ a podporovať pokračujúce vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv.

(2) Cieľom nariadenia REPowerEU[3], ktoré bolo prijaté 27. februára 2023, je postupne ukončovať závislosť EÚ od dovozu ruských fosílnych palív. Pomohlo by to dosiahnuť

---

[1] Ú. v. EÚ L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

[2] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

[3] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/435 z 27. februára 2023, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/241, pokiaľ ide o kapitolu REPowerEU v plánoch obnovy a odolnosti, a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) 2021/1060 a (EÚ) 2021/1755 a smernica 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

energetickú bezpečnosť a diverzifikovať dodávky energie do EÚ, pričom by sa zároveň zvýšila miera využívania obnoviteľných zdrojov energie, kapacity na uskladňovanie energie a energetická efektívnosť. Litva pridala do svojho národného plánu obnovy a odolnosti novú kapitolu REPowerEU s cieľom financovať kľúčové reformy a investície, ktoré pomôžu dosiahnuť ciele plánu REPowerEU.

(3) Komisia 16. marca 2023 vydala oznámenie s názvom „Dlhodobá konkurencieschopnosť EÚ: výhľad na obdobie po roku 2030“[4], ktoré má slúžiť ako podklad pre rozhodnutia v príslušných oblastiach politiky a má vytvoriť rámcové podmienky pre zvyšovanie miery rastu. V oznámení sa konkurencieschopnosť vymedzuje na základe deviatich navzájom sa posilňujúcich faktorov. Spomedzi týchto faktorov sa prístup k súkromnému kapitálu, výskum a inovácia, vzdelávanie a zručnosti a jednotný trh javia ako kľúčové politické priority pre reformy a investície, ktoré majú vyriešiť súčasné výzvy produktivity a zároveň upevniť dlhodobú konkurencieschopnosť EÚ a jej členských štátov. Komisia 14. februára 2024 na toto oznámenie nadviazala, keď vydala výročnú správu o jednotnom trhu a konkurencieschopnosti[5]. V správe sa uvádzajú podrobné údaje o silných stránkach a výzvach jednotného trhu Európy z hľadiska konkurencieschopnosti, pričom sa monitoruje každoročný vývoj na základe deviatich identifikovaných faktorov konkurencieschopnosti.

(4) Komisia 21. novembra 2023 prijala ročný prieskum udržateľného rastu na rok 2024[6], čím odštartovala cyklus európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2024. Európska rada 22. marca 2024 schválila priority uvedeného prieskumu sústredené na štyri rozmery konkurencieschopnej udržateľnosti. Komisia 21. novembra 2023 prijala na základe nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 aj správu o mechanizme varovania na rok 2024, v ktorej Litvu neurčila za jeden z členských štátov, ktoré môžu byť postihnuté nerovnováhami alebo ktorým môže hroziť, že budú postihnuté nerovnováhami, a v prípade ktorých bude potrebné hĺbkové preskúmanie. V ten istý deň Komisia prijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Litvy na rok 2024. Komisia prijala aj odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny, ktoré Rada prijala 12. apríla 2024, ako aj návrh spoločnej správy o zamestnanosti na rok 2024, v ktorej sa analyzuje vykonávanie usmernení pre politiky zamestnanosti a zásad Európskeho piliera sociálnych práv, ktorý Rada prijala 11. marca 2024.

(5) Dňa 30. apríla 2024 nadobudol účinnosť nový rámec EÚ pre správu hospodárskych záležitostí. Rámec zahŕňa nové nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1263 o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97. Zároveň zahŕňa aj zmenené nariadenie (ES) č. 1467/97 týkajúce sa vykonávania postupu pri nadmernom deficite a zmenenú smernicu 2011/85/EÚ o rozpočtových rámcoch členských štátov[7]. Cieľmi nového rámca sú udržateľnosť verejného dlhu a udržateľný a inkluzívny rast, ktorý sa má dosiahnuť postupnou fiškálnou konsolidáciou, ako aj reformami

---

4 COM(2023) 168 final.
5 COM(2024) 77 final.
6 COM(2023) 901 final.
7 Nariadenie Rady (EÚ) 2024/1264 z 29. apríla 2024, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1467/97 o urýchľovaní a objasňovaní vykonania postupu pri nadmernom schodku (Ú. v. EÚ L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) a smernica Rady (EÚ) 2024/1265 z 29. apríla 2024, ktorou sa mení smernica 2011/85/EÚ o požiadavkách na rozpočtové rámce členských štátov (Ú. v. EÚ L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

a investíciami. Podporuje sa v ňom preberanie zodpovednosti zo strany členských štátov s dôraznejším zameraním na strednodobý horizont, sprevádzané účinnejším a koherentnejším presadzovaním. Každý členský štát by mal Rade a Komisii predložiť národný strednodobý fiškálno-štrukturálny plán. Národné strednodobé fiškálno-štrukturálne plány obsahujú fiškálne, reformné a investičné záväzky členského štátu, ktoré sa vzťahujú na plánovací horizont v trvaní štyroch až piatich rokov v závislosti od bežnej dĺžky mandátu národného zákonodarcu. Trajektória vývoja čistých výdavkov[8] v národných strednodobých fiškálno-štrukturálnych plánoch by mala byť v súlade s požiadavkami nariadenia (EÚ) 2024/1263 vrátane požiadaviek na to, aby najneskôr do konca obdobia úprav dlh verejnej správy dosiahol alebo si udržal hodnoverne klesajúci trend, alebo aby zostal v strednodobom horizonte na obozretnej úrovni pod 60 % HDP, a aby sa deficit verejných financií v strednodobom horizonte znížil pod 3 % HDP a/alebo sa udržiaval pod touto referenčnou hodnotou. Ak sa členský štát zaviaže uskutočniť príslušný súbor reforiem a investícií v súlade s kritériami stanovenými v nariadení (EÚ) 2024/1263, obdobie úprav sa môže predĺžiť najviac o tri roky. V snahe podporiť prípravu týchto plánov má Komisia [21. júna] 2024 poskytnúť členským štátom usmernenia týkajúce sa obsahu plánov a následných výročných správ o pokroku, ktoré budú musieť predložiť, a v súlade s článkom 5 nariadenia (EÚ) 2024/1263 im zašle technické usmernenia týkajúce sa fiškálnych úprav (referenčné trajektórie a prípadne technické informácie). Členské štáty by svoje strednodobé fiškálno-štrukturálne plány mali predložiť do 20. septembra 2024, pokiaľ sa daný členský štát a Komisia nedohodnú na primeranom predĺžení tejto lehoty. Členské štáty by mali podľa potreby zabezpečiť zapojenie svojich národných parlamentov a konzultácie s nezávislými fiškálnymi inštitúciami, sociálnymi partnermi a inými vnútroštátnymi zainteresovanými stranami.

(6) Európsky semester pre koordináciu hospodárskych politík sa v roku 2024 ďalej vyvíja a kopíruje pritom vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Na plnenie priorít jednotlivých politík v rámci európskeho semestra je nevyhnutné, aby sa aj naďalej plne vykonávali plány obnovy a odolnosti, keďže tieto plány pomáhajú účinne riešiť všetky výzvy identifikované v príslušných odporúčaniach pre jednotlivé krajiny vydaných v posledných rokoch alebo ich významnú časť. Odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2019, 2020, 2022 a 2023 sú naďalej rovnako relevantné aj pre plány obnovy a odolnosti, ktoré boli zrevidované, aktualizované alebo zmenené v súlade s článkami 14, 18 a 21 nariadenia (EÚ) 2021/241.

(7) V súlade s článkom 18 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2021/241 Litva predložila Komisii 14. mája 2021 svoj národný plán obnovy a odolnosti. Komisia podľa článku 19 nariadenia (EÚ) 2021/241 posúdila relevantnosť, účinnosť, efektívnosť a koherentnosť plánu obnovy a odolnosti, a to v súlade s usmerneniami pre posudzovanie uvedenými v prílohe V k uvedenému nariadeniu. Rada 28. júla 2021 prijala rozhodnutie o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Litvy[9], ktoré bolo zmenené 9. novembra 2023 na základe článku 18 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2021/241 s cieľom

---

[8] Čisté výdavky v zmysle vymedzenia v článku 2 nariadenia Rady (EÚ) 2024/1263 z 29. apríla 2024 (Ú. v. EÚ L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Čisté výdavky sú výdavky verejnej správy bez i) úrokových výdavkov, ii) diskrečných príjmových opatrení, iii) výdavkov na programy Únie plne kryté príjmami z fondov Únie, iv) vnútroštátnych výdavkov na spolufinancovanie programov financovaných Úniou, v) cyklických prvkov výdavkov na dávky v nezamestnanosti a vi) jednorazových a iných dočasných opatrení.

[9] Vykonávacie rozhodnutie Rady z 28. júla 2021 o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Litvy (10477/2021).

aktualizovať maximálny finančný príspevok na nenávratnú finančnú podporu, ako aj s cieľom zahrnúť kapitolu REPowerEU[10]. Uvoľnenie splátok je podmienené rozhodnutím Komisie prijatým v súlade s článkom 24 ods. 5 nariadenia (EÚ) 2021/241, že Litva uspokojivo splnila príslušné míľniky a ciele stanovené vo vykonávacom rozhodnutí Rady. Keď sa hovorí o uspokojivom splnení, predpokladá sa, že v súvislosti s predchádzajúcimi míľnikmi a cieľmi, ktoré už boli dosiahnuté, nedošlo k zvratu.

(8) Komisia 19. júna 2024 uverejnila správu o Litve na rok 2024[11]. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Litva dosiahla pri plnení príslušných odporúčaní pre danú krajinu, ktoré prijala Rada v rokoch 2019 až 2023, a hodnotilo sa v nej vykonávanie plánu obnovy a odolnosti Litvy. Na základe tejto analýzy sa v správe o krajine identifikovali nedostatky v súvislosti s výzvami, ktoré plán obnovy a odolnosti nerieši alebo ich rieši len čiastočne, ako aj v súvislosti s novými a vznikajúcimi výzvami. Okrem toho sa v nej posudzoval pokrok Litvy pri vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv a pri dosahovaní hlavných cieľov EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby, ako aj pokrok pri dosahovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja.

(9) Na základe údajov, ktoré overil Eurostat[12], sa deficit verejných financií Litvy zvýšil z 0,6 % HDP v roku 2022 na 0,8 % HDP v roku 2023, zatiaľ čo dlh verejnej správy vzrástol z 38,1 % HDP na konci roka 2022 na 38,3 % HDP na konci roka 2023.

(10) Rada 12. júla 2022 odporučila Litve[13], aby v roku 2023 prijala opatrenia s cieľom zabezpečiť, že rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov bude v súlade s celkovo neutrálnymi zámermi politiky[14], pričom sa zohľadní pokračujúca dočasná a cielená podpora domácností a podnikov, ktoré sú najviac ohrozené nárastom cien energie, a ľudí utekajúcich z Ukrajiny. Litve sa odporučilo, aby bola pripravená prispôsobiť bežné výdavky vyvíjajúcej sa situácii. Krajine bolo zároveň odporučené, aby zvýšila verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti vzhľadom na iniciatívu REPowerEU, a to okrem iného aj využitím Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie. Podľa odhadov Komisie boli zámery fiškálnej politiky[15] v kontexte vysokej inflácie v roku 2023 expanzívne, a to na úrovni 0,6 % HDP. Rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez diskrečných príjmových

---

10 Vykonávacie rozhodnutie Rady z 23. novembra 2023, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie z 28. júla 2021 o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Litvy (14637/2023).

11 SWD(2024) 615 final.

12 Eurostat – Euro ukazovatele, 22.4.2024.

13 Odporúčanie Rady z 12. júla 2022, ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2022 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2022 (Ú. v. EÚ C 334, 1.9.2022, s. 120).

14 Na základe prognózy Komisie z jari 2024 sa strednodobý rast potenciálneho produktu Litvy v roku 2023, ktorý sa používa na meranie zámerov fiškálnej politiky, v nominálnom vyjadrení odhaduje na 10,5 % na základe desaťročnej priemernej reálnej miery potenciálneho rastu a deflátora HDP na rok 2023.

15 Zámery fiškálnej politiky sú vymedzené ako miera ročnej zmeny východiskovej rozpočtovej pozície verejnej správy. Ich cieľom je posúdiť hospodársky impulz vyplývajúci z fiškálnych politík, a to tých, ktoré sú financované z vnútroštátnych zdrojov, ako aj tých, ktoré sú financované z rozpočtu EÚ. Zámery fiškálnej politiky sa merajú ako rozdiel medzi i) strednodobým potenciálnym rastom a ii) zmenou primárnych výdavkov bez diskrečných príjmových opatrení (a bez núdzových opatrení súvisiacich s krízou spôsobenou ochorením COVID-19) a vrátane výdavkov financovaných z nenávratnej podpory (grantov) v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie.

opatrení) predstavoval v roku 2023 všeobecne neutrálny príspevok k zámerom fiškálnej politiky vo výške –0,2 % HDP. Zahrnuté sú tu vyššie náklady na poskytnutie dočasnej ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny (o 0,1 % HDP). Rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v roku 2023 bol v súlade s odporúčaním Rady. Vo všeobecnosti neutrálny príspevok primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov bol spôsobený znížením nákladov na podporné opatrenia (cielené a necielené) pre domácnosti a podniky v reakcii na zvyšovanie cien energie (o 0,9 percentuálneho bodu HDP). Hlavnými faktormi rastu primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez diskrečných príjmových opatrení) boli mzdy vo verejnom sektore, sociálne dávky a dôchodky. Výdavky financované z grantov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ dosiahli v roku 2023 výšku 1,2 % HDP. Investície financované z vnútroštátnych zdrojov dosiahli v roku 2023 výšku 3,5 % HDP, pričom oproti roku 2022 išlo o nárast o 0,9 percentuálneho bodu. Litva financovala dodatočné investície prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ. Litva financovala verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti, ako je napríklad inštalácia štyroch zariadení na uskladňovanie energie na zaistenie bezpečnosti a stability litovskej elektrizačnej sústavy, ktoré boli čiastočne financované z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ.

(11) V prognóze Komisie z jari 2024 sa predpokladá nárast reálneho HDP v roku 2024 o 2,0 % a v roku 2025 o 2,9 %, zatiaľ čo inflácia podľa HICP sa má pohybovať na úrovni 1,9 % v roku 2024 a 1,8 % v roku 2025.

(12) V prognóze Komisie z jari 2024 sa v roku 2024 počíta s deficitom verejných financií vo výške 1,8 % HDP, pričom pomer dlhu verejnej správy k HDP má do konca roka 2024 vzrásť na 38,9 %. Zvýšenie deficitu v roku 2024 odráža zvyšovanie výdavkov, ktoré nie je plne vyvážené rastúcimi príjmami. Výdavky stúpajú v dôsledku indexácie dôchodkov a sociálnych dávok, zvyšovania miezd vo verejnom sektore, bežných transferov vyplácaných vládou a úrokových výdavkov. Predpokladá sa, že mzdy vo verejnom sektore budú rásť podobne vysokým tempom ako mzdy v súkromnom sektore, aby sa zachovala konkurencieschopnosť verejného sektora ako zamestnávateľa. Na základe odhadov Komisie majú byť zámery fiškálnej politiky v roku 2024 expanzívne na úrovni –1,6 % HDP.

(13) Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa očakáva, že v roku 2024 sa budú z nenávratnej podpory (grantov) v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti financovať výdavky vo výške 0,8 % HDP (v porovnaní s 0,3 % HDP v roku 2023). Výdavky financované z grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti umožnia realizovať vysokokvalitné investície a reformy na zvýšenie produktivity bez toho, aby mali priamy vplyv na saldo verejných financií a verejný dlh Litvy. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa očakáva, že v roku 2024 sa budú z úverov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti financovať výdavky vo výške 0,5 % HDP (v porovnaní s 0,0 % HDP v roku 2023).

(14) Rada 14. júla 2023 odporučila Litve[16], aby v roku 2024 zachovala zdravú fiškálnu pozíciu. Členské štáty boli pri plnení svojich rozpočtov na rok 2023 a pri vypracúvaní

[16] Odporúčanie Rady zo 14. júla 2023, ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2023 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2023 (Ú. v. EÚ C 312, 1.9.2023, s. 135).

svojich návrhov rozpočtových plánov na rok 2024 vyzvané, aby zohľadnili to, že Komisia plánuje navrhnúť Rade, aby na základe výsledných údajov za rok 2023 začala postup pri nadmernom deficite na základe deficitu. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa predpokladá, že štrukturálne saldo Litvy bude v roku 2024 na úrovni –0,8 % HDP (v roku 2023 to bolo 0,1 % HDP), v dôsledku čoho zostane blízko strednodobého rozpočtového cieľa krajiny, ktorým je štrukturálne saldo na úrovni –1,0 % HDP. To je v súlade s odporúčaním Rady.

(15) Rada okrem toho odporučila, aby Litva prijala opatrenia s cieľom čo najskôr v rokoch 2023 a 2024 ukončiť platné núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky. Rada takisto uviedla, že ak by si opätovné zvyšovanie cien energie vyžadovalo nové podporné opatrenia alebo ich pokračovanie, Litva by mala zabezpečiť, aby sa zameriavali na ochranu zraniteľných domácností a podnikov, aby boli fiškálne dostupné a aby sa nimi zachovali stimuly pre úsporu energie. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa odhaduje, že čisté rozpočtové náklady[17] na núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky budú v roku 2023 na úrovni 0,3 % HDP, v roku 2024 na úrovni nižšej ako 0,1 % HDP a v roku 2025 na úrovni 0,0 % HDP. V roku 2024 najmä zostane v platnosti kompenzácia DPH vypočítanej z tepelnej energie a teplej vody pre spotrebiteľov v domácnostiach. Predpokladá sa, že núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky budú ukončené čo najskôr v rokoch 2023 a 2024. To je v súlade s odporúčaním Rady.

(16) Rada zároveň Litve odporučila aj to, aby zachovala verejné investície financované z vnútroštátnych zdrojov a zabezpečila účinné čerpanie grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa predpokladá, že verejné investície financované z vnútroštátnych zdrojov sa v roku 2024 znížia na 3,3 % HDP (z 3,5 % HDP v roku 2023). Dôvodom sú mimoriadne vysoké investície do infraštruktúry v roku 2023 vrátane investícií do obrany a bezpečnosti. Na porovnanie: v období 2019 – 2022 predstavovali verejné investície financované z vnútroštátnych zdrojov v priemere 2,8 % HDP. Vzhľadom na tieto dodatočné faktory sa dospelo k záveru, že verejné investície sú v roku 2024 v súlade s odporúčaním Rady. Na druhej strane sa očakáva, že verejné výdavky financované z príjmov z fondov EÚ vrátane grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa v roku 2024 zvýšia na úroveň 1,8 % HDP z úrovne 1,2 % HDP v roku 2023.

(17) Vychádzajúc z opatrení, ktoré boli v príslušných oblastiach politiky známe k dátumu uzávierky prognózy, a za predpokladu nezmenených politík sa v prognóze Komisie z jari 2024 predpokladá, že deficit verejných financií bude v roku 2025 na úrovni 2,2 % HDP. Zvýšenie deficitu v roku 2025 odzrkadľuje hlavne zvyšovanie sociálnych výdavkov v dôsledku indexácie dôchodkov a sociálnych dávok, pričom sa predpokladá, že príjmy by mali zostať v pomere k HDP stabilné: predpokladané zvýšenie príjmov z príspevkov na sociálne zabezpečenie a nepriamych daní sa vyváži poklesom príjmov z daní z príjmov právnických osôb v dôsledku postupného rušenia tzv. dočasného solidárneho príspevku, ktorý sa v súčasnosti vyberá od bánk, ako aj predpokladaným poklesom úrokových príjmov, keďže vláda plánuje znížiť svoje hotovostné vklady v centrálnej banke. Pomer dlhu verejnej správy k HDP sa má do konca roka 2025 v dôsledku zvýšenia deficitu zvýšiť na 41,6 %.

[17] Údaj predstavuje úroveň ročných rozpočtových nákladov na tieto opatrenia vrátane príjmov a výdavkov a prípadne po odpočítaní príjmov z daní z neočakávaných ziskov dodávateľov energie.

(18) Daňové príjmy Litvy vo vyjadrení ako podiel na HDP sa v roku 2023 zvýšili, ale sú výrazne pod priemerom EÚ. To obmedzuje množstvo finančných prostriedkov dostupných na verejné výdavky na zdravotnú starostlivosť, sociálnu ochranu a všeobecné verejné služby. V roku 2022 dosiahli príjmy z daní z nehnuteľností, ktoré patria medzi dane najmenej škodlivé pre rast, len 0,3 % HDP, čo je približne sedemkrát menej ako priemer EÚ. Litva vybrala menej ako polovicu priemeru EÚ na daniach z príjmov právnických osôb (ako podiel na HDP), mala jedny z najnižších daní z dopravy v EÚ a je jedným z mála členských štátov bez ročnej dane z motorových vozidiel. Verejné výdavky na sociálnu ochranu sa v roku 2023 zvýšili, ale stále sú výrazne pod priemerom EÚ. To sa premieta do relatívne nízkych úrovní sociálnych dávok a obmedzeného pokrytia, pričom starobné dôchodky patria v porovnaní s príjmami zo zamestnania medzi najnižšie v EÚ. Výdavky na všeobecné verejné služby sú obzvlášť nízke, pričom v porovnaní s priemerom EÚ je ich financovanie menej ako polovičné (v percentuálnom podiele HDP). Nedostatočné finančné zdroje na zdravotnú starostlivosť spôsobujú vysokú mieru neuspokojených potrieb pacientov, a to najmä v prípade nízkopríjmových skupín, veľkú závislosť od doplatkov a neschopnosť ponúknuť zdravotníckym pracovníkom konkurencieschopné platy a podmienky.

(19) V súlade s článkom 19 ods. 3 písm. b) nariadenia (EÚ) 2021/241 a kritériom 2.2 prílohy V k uvedenému nariadeniu plán obnovy a odolnosti zahŕňa rozsiahly súbor vzájomne sa posilňujúcich reforiem a investícií, ktoré sa majú vykonať do roku 2026. Očakáva, že tieto reformy a investície pomôžu účinne riešiť buď všetky výzvy obsiahnuté v príslušných odporúčaniach pre jednotlivé krajiny, alebo aspoň ich značnú časť. Vzhľadom na tento náročný časový rámec je nevyhnutné čo najskôr pristúpiť k účinnému vykonávaniu tohto plánu vrátane kapitoly REPowerEU, aby sa posilnila dlhodobá konkurencieschopnosť Litvy využitím zelenej a digitálnej transformácie a aby sa zároveň zabezpečila sociálna spravodlivosť. Ak sa majú splniť záväzky plánu do augusta 2026, je nevyhnutné, aby Litva pokračovala vo vykonávaní reforiem a investícií riešením vznikajúcich oneskorení, a to najmä v prípade daňovej reformy. Aby sa v širšej miere preberala zodpovednosť za úspešné vykonanie plánu obnovy a odolnosti, naďalej treba systematicky zapájať miestne a regionálne orgány, sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a ďalšie relevantné zainteresované strany.

(20) Litva má v rámci strednodobého preskúmania fondov politiky súdržnosti v súlade s článkom 18 nariadenia (EÚ) 2021/1060 povinnosť preskúmať do marca 2025 každý program, pričom zohľadní okrem iného výzvy identifikované v odporúčaniach pre danú krajinu na rok 2024, ako aj svoj národný energetický a klimatický plán. Na základe uvedeného preskúmania sa definitívne prideľujú finančné prostriedky EÚ, ktoré sú súčasťou každého programu. Hoci Litva dosiahla pokrok pri vykonávaní politiky súdržnosti a Európskeho piliera sociálnych práv, výzvy pretrvávajú a medzi regiónom hlavného mesta a zvyškom Litvy stále existujú značné regionálne rozdiely, pokiaľ ide o hospodársku činnosť, investície a sociálne ukazovatele. Zásadný význam má zrýchlenie vykonávania programov politiky súdržnosti. Priority dohodnuté v rámci týchto programov sú naďalej relevantné. Je dôležité pokračovať v riešení regionálnych rozdielov a zároveň sa zamerať na kraje, ktoré zaostávajú. Naďalej je dôležité zlepšovať kvalitu vzdelávania, sociálnych služieb a služieb zdravotnej starostlivosti a prístup k nim (vrátane vykonávania európskej záruky pre deti). Litva by mohla využiť aj iniciatívu Platforma strategických technológií pre Európu na podporu transformácie priemyslu prostredníctvom vývoja a výroby digitálnych a špičkových technologických inovácií s vysokou pridanou hodnotou, ako aj čistých technológií

a biotechnológií efektívne využívajúcich zdroje, a to aj v oblasti obrany a dvojakého použitia.

(21) Popri hospodárskych a sociálnych výzvach, ktoré sa riešia v pláne obnovy a odolnosti a s využitím iných finančných prostriedkov EÚ, čelí Litva niekoľkým ďalším výzvam súvisiacim so systémom zdravotníctva, s dôchodkovým systémom, konkurencieschopnosťou a verejnými službami, ako aj so životným prostredím a manažmentom zdrojov.

(22) Rozsah preventívnych služieb, včasnej diagnostiky a služieb primárnej starostlivosti je v Litve obmedzený a v tímoch primárnej starostlivosti chýbajú príslušné kompetencie. V dôsledku toho zostáva vysoká úroveň preventabilnej a liečiteľnej úmrtnosti. Táto skutočnosť je ovplyvnená nielen nedostatkami v oblasti prevencie, pri zdravotných prehliadkach a poskytovaní liečby, ale aj rizikovými faktormi správania. Výdavky na zdravotníctvo patria aj naďalej k najnižším v EÚ (v roku 2021 sa z verejných zdrojov financovalo len 68,6 %). Litva začína prijímať legislatívne opatrenia a zavádzať investície na posilnenie primárnej a preventívnej starostlivosti, ale výsledky sa zatiaľ nedostavili.

(23) Aj keď sa sociálne dávky a starobné dôchodky v posledných rokoch v priemere zvyšovali, schopnosť daňovo-dávkového systému zmierňovať chudobu (20,9 % oproti 16,5 % v EÚ) a príjmovú nerovnosť (pomer S80/S20 je 6,39 oproti 4,74 v EÚ) v Litve je naďalej nedostatočná. Primeranosť starobných dôchodkov vo vzťahu k príjmom pred odchodom do dôchodku sa zhoršila a zostáva na kriticky nízkej úrovni. V roku 2022 (posledné dostupné údaje) predstavoval medián disponibilného príjmu starších ľudí (65 a viac rokov) 65 % mediánu pred odchodom do dôchodku[18], čo je o 15 percentuálnych bodov menej ako priemer EÚ. Tento rozdiel medzi príjmom pred odchodom do dôchodku a po odchode do dôchodku sa od roku 2014 zväčšuje. Celková miera náhrady starobných dôchodkov[19], ktorou sa meria výška dôchodkov ako podiel na mzdách pred odchodom do dôchodku pred zdanením, bola v roku 2022 najnižšia v EÚ. Hoci sa priemerný dôchodok vyplácaný zo štátneho fondu sociálneho poistenia výrazne zvýšil (z 277 EUR v roku 2017 na 539 EUR v roku 2023), stále zostáva pod hranicou chudoby (v roku 2023 na úrovni 564 EUR). Nízka celková primeranosť dôchodkov zvyšuje chudobu v starobe. V roku 2022 patrila miera rizika chudoby starších ľudí v Litve medzi najvyššie v EÚ (39,5 % oproti 17,3 % v EÚ). Napriek pokroku dosiahnutému v posledných rokoch patrí energetická chudoba stále k najvyšším v EÚ. Vyriešenie týchto výziev by zároveň prispelo aj k podpore vzostupnej sociálnej konvergencie, čo je v súlade s analýzou krajiny vypracovanou útvarmi Komisie v druhej fáze, ktorá vychádza z príslušných prvkov rámca sociálnej konvergencie[20].

(24) V Litve pretrvávajú regionálne rozdiely, ktoré ešte zhoršuje negatívny demografický vývoj. V porovnaní s priemerom EÚ je v Litve výrazne väčší rozdiel medzi mestami a vidiekom, pokiaľ ide o riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia (10,7 percentuálneho bodu oproti 0,4 percentuálneho bodu v roku 2022, vypočítané ako rozdiel v podiele obyvateľstva). Pre menšie a odľahlejšie obce je čoraz ťažšie efektívne zabezpečovať prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu,

[18] Medián disponibilného príjmu vo vekovej kategórii 55 – 64 rokov.

[19] Tento ukazovateľ je vymedzený ako pomer mediánu individuálneho hrubého dôchodku vo vekovej kategórii 65 – 74 rokov k mediánu individuálnych hrubých zárobkov vo vekovej kategórii 50 – 59 rokov okrem ďalších sociálnych dávok.

[20] SWD(2024) 132 final.

sociálnym službám, doprave, energetike, zásobovaniu vodou a ďalším verejným službám a urýchliť hospodársky rozvoj. Obciam chýba spolupráca, ktorá by umožnila zoskupiť odborné znalosti a investície s cieľom rozšíriť a zlepšiť efektívnosť a účinnosť poskytovania verejných služieb. Roztrieštený a nerovnomerne rozvinutý systém verejnej dopravy, nedostatočné vnútorné prepojenie a intermodalita[21], ako aj plánovanie ciest a ďalšie základné služby pre cestujúcich sťažujú prístup k pracovným miestam a verejným službám, najmä vo vzdialených a vidieckych oblastiach, čo prispieva k regionálnym rozdielom. Litva má najmenej rozvinutú a najmenej využívanú sieť verejnej dopravy v EÚ, pričom len 5,3 % cestujúcich cestuje verejnou dopravou, z toho 0,9 % vlakom. Litva má značný priestor na zlepšenie koordinácie systému verejnej dopravy na regionálnej aj centrálnej úrovni.

(25) Litva zaznamenala len obmedzené zvýšenie produktivity, čiastočne v dôsledku nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Napriek tomu, že krajina má jednu z najvyšších mier dosiahnutého terciárneho vzdelania, pre 72 % litovských podnikov tvorí hlavnú prekážku dlhodobých investícií nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, pričom len 47 % absolventov vysokých škôl si nájde prácu, ktorá zodpovedá ich vzdelaniu. Zapojenie sociálnych partnerov do tvorby študijných programov a kontrola kvality vysokoškolských študijných programov sú naďalej slabé. Sieť inštitúcií vysokoškolského vzdelávania sa neprispôsobila klesajúcemu počtu študentov a bude čeliť ďalším tlakom, keď tento rok vstúpi do platnosti nový systém prijímania študentov. Hoci Litva pripravila niekoľko projektov reorganizácie vysokých škôl, na zvýšenie efektívnosti siete vysokoškolského vzdelávania a konsolidáciu roztrieštěného systému výskumu treba vyvinúť ďalšie úsilie.

(26) V rôznych inovačných ukazovateľoch, ako sú intenzita výskumu a inovácií, verejno-súkromné partnerstvá a súkromné investície do výskumu a inovácií, Litva zaostáva za priemerom EÚ. Verejné výdavky na výskum a inovácie v roku 2022 predstavovali 0,53 % HDP, čo je najnižšia úroveň od roku 2007. Zložité pravidlá obmedzujú prístup akademickej obce a podnikov k verejným opatreniam na podporu výskumu a inovácií. Súkromné investície do výskumu a inovácií v posledných rokoch stagnujú a sú trikrát nižšie ako priemer EÚ. Situáciu zhoršuje obmedzený prístup k financovaniu brániaci rastu inovatívnych firiem, najmä malých a stredných podnikov, ktoré čelia obmedzenej dostupnosti alternatívnych zdrojov financovania.

(27) V litovskom hospodárstve, a najmä v litovskom priemysle, sa využívajú materiály na vytváranie bohatstva podstatne menej efektívne, ako je priemer EÚ. Produktivita zdrojov zostáva od roku 2018 trvalo pod priemerom EÚ a vyznačuje sa vyššou materiálovou stopou. Miera využívania obehových materiálov v Litve bola v roku 2022 trikrát nižšia ako priemer EÚ (4,1 % v porovnaní s 11,5 %) a od roku 2018 nevykazuje žiadne známky zlepšenia. To znamená, že približne 96 % všetkých materiálov sa v Litve opätovne nevyužíva, čo naznačuje značný priestor na zlepšenie fragmentovaného systému triedenia a recyklácie odpadu a na podporu využívania druhotných materiálov pri vytváraní ekonomickej hodnoty. Okrem toho, tri štvrtiny plochy litovského fondu budov boli postavené pred rokom 1992, čo má za následok nízku energetickú hospodárnosť a vyššiu spotrebu energie (a energetickú chudobu). Zlepšením produktivity zdrojov možno znížiť závislosť od nestálych trhov so surovinami, znížiť výrobné náklady, a tým zvýšiť konkurencieschopnosť prostredníctvom zvýšenia efektívnosti, a zároveň pomôcť minimalizovať negatívne

[21] Charakteristika dopravného systému, v ktorom sa na dokončenie sekvencie dopravy „od dverí k dverám“ používajú integrovaným spôsobom najmenej dva rôzne druhy dopravy.

vplyvy na životné prostredie. Zároveň sú dve tretiny biotopov chránených podľa právnych predpisov EÚ v nepriaznivom stave ochrany a len polovica povrchových vodných útvarov dosahuje dobrý ekologický stav. Litva zaznamenala výrazný úbytok biodiverzity v poľnohospodárskej krajine. Príkladom toho je pokles populácie vtákov v poľnohospodárskej krajine v rokoch 2000 – 2020 takmer o polovicu. Okrem toho je poľnohospodársky sektor druhým najväčším producentom skleníkových plynov v Litve a od roku 2005 zaznamenáva zvyšovanie emisií. Celkovo sa investičná medzera v oblasti životného prostredia v Litve v rokoch 2014 – 2020 odhaduje na 2,2 % HDP, čo je výrazne nad priemerom EÚ, ktorý je 0,8 %. Preto stále existuje priestor na ďalšie zosúladenie poľnohospodárskych postupov s cieľmi v oblasti ochrany životného prostredia.

(28) Vzhľadom na úzke prepojenia medzi ekonomikami členských štátov eurozóny a ich kolektívny príspevok k fungovaniu hospodárskej a menovej únie Rada v roku 2024 odporučila členským štátom eurozóny, aby prijali opatrenia na splnenie odporúčania o hospodárskej politike eurozóny, a to aj prostredníctvom svojich plánov obnovy a odolnosti. V prípade Litvy odporúčania 1, 2, 3 a 4 napomáhajú plneniu prvého, druhého, tretieho a štvrtého odporúčania pre eurozónu,

TÝMTO ODPORÚČA, aby Litva v rokoch 2024 a 2025 prijala opatrenia s cieľom:

1. včas predložiť strednodobý fiškálno-štrukturálny plán. V súlade s požiadavkami reformovaného Paktu stability a rastu obmedziť rast čistých výdavkov[22] v roku 2025 na mieru, ktorá je v súlade s udržaním deficitu verejných financií pod referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve a so zachovaním obozretnej úrovne verejného dlhu v strednodobom horizonte. Zabezpečiť primerané financovanie zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrany a všeobecných verejných služieb;

2. riešiť vznikajúce oneskorenia s cieľom umožniť nepretržité, rýchle a účinné vykonávanie plánu obnovy a odolnosti vrátane kapitoly REPowerEU, čím sa zabezpečí dokončenie reforiem a investícií do augusta 2026. Zrýchliť vykonávanie programov politiky súdržnosti. V kontexte preskúmania v polovici trvania sa naďalej zameriavať na dohodnuté priority a zároveň zohľadňovať príležitosti, ktoré poskytuje iniciatíva Platforma strategických technológií pre Európu na zlepšenie konkurencieschopnosti;

3. zlepšiť výsledky v oblasti zdravia a odolnosť systému zdravotníctva posilnením primárnej starostlivosti a rozšírením preventívnej starostlivosti. Zvýšiť primeranosť starobných dôchodkov a súčasne zachovať udržateľnosť dôchodkového systému. Riešiť regionálne rozdiely podporou spolupráce medzi obcami, a to zlepšovaním prístupu k verejným službám vrátane verejnej dopravy;

[22] Podľa článku 2 bodu 2 nariadenia (EÚ) 2024/1263 „čisté výdavky“ sú výdavky verejnej správy bez úrokových výdavkov, diskrečných príjmových opatrení, výdavkov na programy Únie plne kryté príjmami z fondov Únie, vnútroštátnych výdavkov na spolufinancovanie programov financovaných Úniou, cyklických prvkov výdavkov na dávky v nezamestnanosti a jednorazových a iných dočasných opatrení.

4. riešiť nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami prostredníctvom zlepšenia relevantnosti vysokoškolského vzdelávania pre trh práce. Uľahčovať súkromné investície do výskumu a inovácií. Zvýšiť produktivitu zdrojov s cieľom dosiahnuť pokrok smerom k obehovému hospodárstvu.

V Bruseli

Za Radu
predseda/predsedníčka